श्रा॰
३

श्राद्धेसावधानाभवंतुते इति श्लोकंपठेत ततोपसव्यंकृत्वादक्षिणाभिमुखःपितॄन्
आवाहयिष्ये इत्युक्त्वा ॐउशन्तस्त्वानिधीमह्युशंन्तःसमिधीमहि उशन्नुशत आवाह
पितॄन्हविषे अत्तवे इत्यावाह्य ॐ अपहत असुरारक्षांसि वेदिषदः इति मंत्रेण
तिलान्विकीर्य ॐ आयंतुनःपितरःसोम्यासोग्निष्वात्ताः पथिभिर्देवयानैः अस्मि
न्यज्ञेस्वधयामदंतोधिब्रुवंतुतेवंत्वस्मान् इति जपेत ततःसव्यंकृत्वादेवार्घपात्र एम
दूर्वेपवित्रेधृत्वा पवित्रेस्थो इति पठित्वा अपसव्येन पित्र्यार्घपात्रेषु प्रत्येकंप ३

विन्नंधत्वा सव्येनदेवार्घपात्रहृपे ॐ शंनोदेवीरभिष्टयआपोभवंतुपीतयेशंयोर
भिस्त्रवंतुनः इतिजलंप्रक्षिप्यअपसव्येनपित्रार्घपात्रषट्सु अनेनैवमंत्रे
णाजलंपितृतीर्थेनक्षिपेत ततःसव्यंकृत्वापवोसीमंत्रेणदेवार्घपात्रहृपेप्र
सेकंयवान्प्रक्षिप्य अपसव्येनपित्रार्घार्घपात्रेषुप्रसेकं ॐतिलोसिसोमदेव
त्योगोसवोदेवनिर्मितः प्रत्नमद्भिः पृक्तः स्वधयापितृन्लोकान्प्रीणाहिनः
स्वाहा इतितिलान्क्षिपेत ततःसव्येनदेवार्घपात्रहृपेतस्मीमेवगंधपुष्पेप्रा

श्रा
४

क्षिप्य अपसव्येन पित्र्यार्घपात्रेषु ततः सव्यं कृत्वा एकं दैवार्घपात्रं वामहस्ते कृत्वा
तत्स्यं पवित्रं दैवं भोजनपात्रे पर्योग्रं धृत्वा तदुपरि किंचिद्दक्षिणां दत्वा ॐ या दि
व्या आपः अपसा संबभूवुर्या अंतरिक्षा उत्पार्थिवीर्या हिरण्यवर्णा यज्ञियास्ता
न आपः शिवाः संस्योनाः सुहवा भवंतु इति पठित्वा यवकृतजलान्यारोप ॐ अ
द्यामुकगोत्राणां पितृपितामहप्रपितामहानां अमुकामुकशर्मणां पार्वणश्राद्ध एम
संबंधिनो विश्वेदेवा एष वोर्हस्तार्घो नमः इत्यर्घं दद्युः तत अनेन एवमेव मातामहादि ४

देवेभ्योपिदद्यात ततोयसव्यंकृत्वापित्र्यार्घपात्रंवामहस्तेकृत्वा पितृभोजनपात्रेउ
त्तराग्रं पवित्रंधृत्वा तदुपरिकिंचिदुदकांतरंदत्वा ॐयादिव्याइत्यादिपठित्वा
मोदकतिलजलान्यादाय ॐअद्यामुकगोत्रपितरमुकशर्मन्पार्वणाय्यादेएष
तेहस्तार्घः स्वधेति अनदहुत्सृजेत्एवपितामहादिपंचभ्योपिदद्यात ततः
सव्यंकृत्वापवित्रसहितमवशिष्टजलयुतंदेवार्घपात्रंहृत्पंचपात्रेसंप्रत्येकं
देवासनदक्षिणापार्श्वेॐविश्वेभ्योदेवेभ्यः स्थानमसीत्युत्तानमेवधारये

श्रा॰ त अपसव्यं कृत्वा किंचित्प्रपितामहार्घपात्रस्थितपवित्रादि पितामहपात्रे निधाय
५ तदुपस्थितं पवित्रादि पित्रर्घपात्रे निधाय पित्रार्घपात्रं पितामहार्घपात्रोपरि
तस्यात्तदुपरि प्रपितामहार्घपात्रोपरि धृत्वा तत्पात्रत्रिकं पित्रासनवामपा
र्श्वे ॐ पितृभ्यः स्थानमसीति न्युब्जीकुर्यात् एवमेव मातामहार्घपात्राणि
मेलयित्वा मातामहवामपार्श्वे ॐ मातामहादिभ्यः स्थानमसीति न्युब्जीकु एम
र्यात् तथा स्थापितानि चलितानि दक्षिणादानपर्यन्तं नोद्धरेन्न चालयेत् ततः ५

श्रा ६ पिदध्यात ततोजलेनासनंभोजनपात्रसहितंवेष्टयित्वामंडलानिकुर्यात ततःश्राद्ध
देशमाग्नमागमानीयसघृतंतत्सव्येनैवपुष्पकादिस्वजले आहुतित्रयंजुहु
यात ॐअग्नयेकव्यवाहनायस्वाहा ॐसोमायपितृमतेस्वाहा ततोजलति
लसहितंघृतप्लुतंसव्यंजनं अन्नेमपसव्येनइदमन्नंमेतन्मधुस्वाहमिपितृभ्योन
मः इतिदद्यात ततोहुतशेषमन्नंकिंचितकिंचित्सव्येनदेवार्घपात्रद्वयेअपस राम ६
व्येनपित्रादिपात्रेषुदत्वापिंडार्थंकिंचिद्धारयेत ततउत्कृष्टमन्नेसिद्धमामंवा

सव्यं कृत्वापवकुशजलैः ॐ अद्यामुकगोत्राणां पितृपितामहप्रपितामहानाम
मुकामुकशर्म्मणां पार्वणश्राद्धसंबंधिनो विश्वेदेवा एतानि गंधपुष्पधूपदीप
तांबूलयज्ञोपवीतवासांसि वो नमः इति पात्रसंमुखेन एवमेव मातामह
हादिविश्वेदेवेभ्यो दद्यात् ततोपसव्यं कृत्वा मोटकतिलजलजलमादाय ॐ
अद्यामुकगोत्र पितरमुकशर्मन् पार्वणश्राद्धे एतानि गंधपुष्पधूपदीपतांबूल
यज्ञोपवीतवासांसि ते स्वधा इति पित्रे गंधादि दद्यात् एवमेव पितामहादिपंचभ्यो

पुपुहस्ताहारास्त्रमंप्रत्येकंपरिविष्यपुष्पा संभवमुपकरणांजलंघृतंच ततोपवीय
सव्येनदेवेषु अपसव्येनपित्रा[redacted]दिषुमध्वोपरिद घातततः
प्रत्येकं ॐमधुवाताऋतायतेमधुक्षरंतिसिंधवः माध्वीर्नः संत्वोषधीः मधुनक्त
मुतोषसोमधुमत्पार्थिवंरजः मधुद्यौरस्तुनः पितामधुमान्नोवनस्पतिर्मधु
मांअस्तुसूर्यः माध्वीर्गावोभवंतुनः ॐमधुमधुमधुइतिवजपेत ततःसव्येन
उत्तानपाणिभ्यांदेवपात्रंस्पृष्ट्वा ॐपृथिवीतेपात्रंद्यौरविधानंब्राह्मणस्यमुखे

श्रा
८ त्वेअमतेअमृतंजुहोमिस्वाहा इदंविष्णुर्विचक्रमेत्रेधानिदधेपदं समूढमस्यपांसु
रेस्वाहा ॐकृष्णहव्यमिदंरक्षस्वमदीयं ॐइदमन्नमित्यन्ने ॐइमाआपः इतिजले
ॐइदमाज्यमितिघृते ॐइदंहविरितिपुनरन्ने त्क्षिप्य द्विजांगुष्ठमवेश्य ॐपवोसिप
वयास्म्हेवोपवयाणानीतिपवान्नंप्रक्षिप्य ॐअद्यामुकगोत्राणां पितृपितामह
प्रपितामहानाममुकामुकशर्मणांयथानामांशाखाणांसंबंधिनोविश्वेदेवाएतद्वोऽन्नंसो एम
पस्कारांतान्नमः इतियवकुशान्नपजलेहस्तजेन एतमेवमातामहादिदेवेभ्योपिदद्या ८

त् ततोयसव्यंप्य कृत्वादक्षिणाभिमुखः पातितवामजानुः पितृपात्रं सुश्राभ्यां च्य
स्ताभ्यांहस्ताभ्यांस्वधा ॐ पृथिवीतेपात्रंमित्यादि ॐ इदंविष्णुरित्यादि च पठित्वा ॐ कृ
ष्णकव्यमिदंरक्षस्वमदीयं इत्युक्ता ॐ इदमन्नं ॐ इमा आपः ॐ इदमाज्यमिति घृते ॐ इ
दंहविरित्यन्नादिष्वंगुष्ठमारोप्य ॐ अपहतेत्यादिनान्नोपरि तिलान्विकीर्य मोदक
तिलजलान्यादाय ॐ अद्यामुकगोत्रपितरमुकशर्मन्पार्वणश्राद्धे एतत्तेन्नंसो
पस्करांतंस्वधेति पित्रेन्नमुत्सृजेत एवमेव पितामहादिभ्योपि दघात पघए

श्रा कं पात्रं भवतितत्राह पिबीतिमंत्रः पुनर्नपठनीयः ॐ अन्नहीनं क्रियाहीनं विधि
८ हीनं तु यद्भवेत्तत्सर्वमच्छिद्रमस्तु इति जपेत् ततो गायत्रीं जपेत् ततः ॐ देवकृ
पविषयमधुवाताइत्यादि अन्नमधुमधुमध्विति च जपित्वा एकोद्दिष्टः स्वधा
जे इत्याद्याः अन्नं च पटित्वा भूमिं तिलैः विकिरेत् ॐ ऽग्निदग्धा इत्यादिना पितृमं
त्रेण ॐ सहस्रशीर्षा इत्यादि पुरुषसूक्तं ॐ आशुः शिशान इत्यादिकमप्रतिरथं श्रा
अमृतानि च पवित्राणि जपेत् पुनातीति हासं सोमादीनि च पठेत् ततउच्छिष्टस ८

त्रिधौ आस्तृतकुशत्रयं भूमिपोऽस्य सर्वप्रकारकमन्त्रमुद्धृत्य सलिलमेकीकृत्य ओं
अनग्निदग्धाश्च ये जीवा ये प्रदग्धाः कुले मम। भूमौ दत्तेन तृप्यन्तु तृप्ता यान्तु परां
गतिं इति मंत्रेणामंत्रस्य फलमुद्दिश्य विकिरेत् ततः सव्यं कृत्वाचम्य हरिं स्मृ
त्वा गायत्रीं मधुवाता इत्यादि ऋचं मधु मधु मध्विति च जपेत् ततोपसव्यं कृत्वा
पिंडपात्रनाथं निर्मितहस्तमात्रं चतुरस्रं चतुरंगुलोच्छ्रितं दक्षिणाप्लवं पिंडिका
द्वयमध्यस्थाने सव्यहस्तधृतीपरिभागेन दक्षिणहस्तधृतमूलेन पवित्रेण ओं

श्रा.
१८
अपहता इत्यादिमंत्रेणाग्नेदेशमात्मक्लृप्तवेतपवित्रपैः पान्यान्क्षिपेत् ततउभयत्र
ॐ ये रूपाणि प्रतिमुंचमाना असुराः संतः स्वधया चरंति परापुरो निपुरो ये भरंत्य
ग्निष्टांल्लोकात्प्रणुदात्यस्मात् इति मंत्रेण ज्वलदंगारं भ्रामयित्वा अंगारं दक्षिण
तो निदध्यात् ततउपमूलं सकृदाच्छिन्नदक्षिणाग्रं कुशत्रयं रेखायामास्तृणुया
त् एवमेवापररेखायां आस्तृणुयात् ततः सव्यं कृत्वा ॐ देवताभ्य इति त्रिर्जपेत् लम
ततोपसव्यं कृत्वा पुटकषट्के जलतिलपुष्पाणि कृत्वा अर्घपात्रं वामहस्ते कृत्वा ७

मोदकतिलजलान्यादायडोंअद्यामुकगोत्रपितरमुकशर्मन्नपार्वणश्राद्धपिंडस्थानेऽ
त्रावनेनिक्ष्वतेस्वधास्तास्तत्तदर्भमूलेऽवनेजनंदद्यात् एवंपितामहप्रपितामहमाता
पक्कुशमध्येततीयमात्रमातामहप्रपितामहायकुशाग्रेदद्यात् एवमेवापरापिंडिका
पांअपिपष्पाकमेकुणमूलमध्याग्रेषुअवनेजलंदद्यात् ततःसर्वव्यंजनतिल
जलमध्वाज्यहुतशेषान्नेवषट्पिंडान्निर्मायप्रथमंमोदकतिलजलपिंमादायडों
अद्यामुकगोत्रपितरमुकशर्मन्नपार्वणश्राद्धएषतेपिंडःस्वधेतिप्रथमावनेज

श्रा. नस्थानेपिंडंदद्यात् एवंपितामहस्यपितामह्योश्चैकंततस्तदवनेजनस्थानेपिंडंद
१० द्यात् एवमपरान्पिंडान्द्वितीयपिंडिकायांतत्तदवनेजनस्थानेमातामहादिभ्यो
दद्यात् पिंडदानंसव्योपगृहीतंदक्षिणाहस्तेनकुर्यात् ततःप्रपितामहादूर्ध्वंत्रया
णांलेपभुजांतृप्तिमुद्दिश्यलेपभागभुजस्तृप्यन्त्वितिपठित्वापित्रादिपिंडाधा
रकुशमूलेकरंप्रोक्ष्यहस्तावमेत् ततोहरिंस्मृत्वा अपसव्यंकृत्वादक्षिणा राम
भिमुखः अत्रपितरोमादयध्वंयथाभागमावृषायध्वमितिपठित्वावामावृ १०

तैनोदधुर्खीमयप्रीतमानाःश्वासं निषमस्यतेनैवय पापराधतेमानःपितन
भास्वरमत्तेनध्यायनश्च मीमदंतयथाभागमावृषायिषत इतिजपेत त
तःपर्वहस्तावशिष्टजलयुतमवनेजनपात्रमादाय ऊँअद्यामुकगोत्र
पितरमुकशर्मन्नपार्वैसा॥ ॥अत्रपिंडेऽवसत्ववनेजननिस्वतेस्वधे
तिप्रथमपिंडोपरिप्रसत्ववनेजनदद्यात एवमेवततदवनेजनपात्रैःपि
तामहादिभ्यस्ततत पिंडोपरिमंत्रसवनेजनंदद्यात ततोनीवीविस्त्रंस्य

श्रा. सव्येनाचम्य अपसव्यं कृत्वा वामेनपाणिनानीवृंदक्षिणकरेणस्त्रंकृत्वा ॐनमोवः
११ पितरोरसायनमोवः पितरः शोषायनमोवः पितरोजीवायनमोवः पितरःस्वधा
यैनमोवः पितरोघोरायनमोवः पितरोमन्यवेनमोवः पितरः पितरोनमोवोग
हान्नः पितरोदत्तसतोवः पितरोदेष्मइतिपठित्वाएतद्वःपितरोवासः इसुत्काय
दस्युपिंडेषुसूत्रमुत्सृजेत मोटकतिलजलान्यादाय ॐअद्यामुकगोत्रपितरमुक राम
शर्मन्नपार्वणश्राद्धपिंडेएतत्तेवासःस्वधेति एवमपरपिंडंद्वकेषुतन्त्वान्मोत्सृजे ११

त ततो गंधपुष्पधूपदीपतांबूलानि प्रत्येकं पिंडेषु दद्यात् ततः शिवा आपः सं
त्विति जलं ॐ सौमनस्यमस्त्विति पुष्पं अक्षतं चारिष्टमस्त्विति तंडुलान् अ
न्नपात्रेषु क्षिपेत् ततो मोदकतिलजलान्यादाय ॐ अद्यामुकगोत्रस्य पित
रमुकशर्मणः पार्वणश्राद्धे दत्तैतदन्नपानादिकमक्षय्यमस्त्विति उत्सृजेत् ए
वं पितामहादीनां षण्णां नाम्ना प्रत्येकमुत्सृजेत् ततः सव्यं कृत्वा दक्षिणां
दिशं पश्यन्ने सुमनाः पिंडोपरि अर्घाः पितरः संत्विति पठन् पूर्वाग्राजल

धारां दद्यात् ततः कृतांजलिः प्राङ्मुखः आशिषः प्रार्थयेत ॐ गोत्रं नो वर्द्धतां दा
श्रा° तारो नोभिवर्द्धतां वेदाः संततिरेव च श्रद्धा च नो मा व्यगमद्बहुदेयं च नोस्त्विति अ
१२ न्नं च नो बहु भवेदतिथींश्च लभेमहि याचितारश्च नः संतु मा च याचिष्म कं च
न एताः सत्याः शिषः संतु ततोपसव्यं कृत्वा पिरोपोसपवित्रं कुशानास्तीर्य
ॐ ऊर्ज्जं वहंतीरमृतं घृतं पयः कीलालं परिश्रुतं स्वधास्थ तर्पयत मे पितॄन् एम
इतिमसपवित्रकुशोपरि दक्षिणाग्रां जलधारां दद्यात् ततः स्वस्थाने स्थि १२

नु पिंडान्नमीमपाघ्राघोस्नापयेत् ततः पिंडाधाक्षशान्मुरकं च वन्हौ क्षिपेत् त
तः सव्येन देवार्घपात्रद्वयं संचाल्य अपसव्येन पित्रार्घपात्राण्युत्तानीकृत्य सव्ये
न कुशात्रयपवजलैर्दैवदक्षिणां दद्यात् ॐ अद्यामुकगोत्राणां पितृपितामप्र
हप्रपितामहानां अमुकामुकशर्मणां यावेणा श्राद्धसंबंधिनां विश्वेदेवानां
कृतैतत् श्राद्धप्रतिष्ठासिध्यर्थमिदं हिरण्यमग्निदैवतं यथानामगोत्राय ब्रा
ह्मणाय दक्षिणां दातुमहमुत्सृजेत् एवं मातामहादिसंबंधिनो विश्वेदेवाश्रा

श्रा: द्दक्षिणां दद्यात् अपसव्यं मोदकादीनां ॐ अद्यामुकगोत्रस्य पितामुकश
१३ र्मणः कृतैतत्पार्वणश्राद्धप्रतिष्ठासिद्ध्यर्थमिदं रजतं चन्द्रदैवतं यथानाम
गोत्राय ब्राह्मणाय दातुमहमुत्सृजेत् एवं पितामहादिश्राद्धनामपि दक्षिणां
कुर्यात् हिरण्यरजतास्तयनौ यथासंभवमन्यदपि फलमूलादिकं दक्षिणां कु
र्यात् ततो वाजेवाजेवत वाजिनोधनेषु विप्रा अमृता ऋतज्ञाः अस्यमध्वः एम
पिबतमादयध्वं तृप्तायातपथिभिर्देवयानैः इति पित्रादीन् विसर्जयेत् ॐ वि १३